

ПРОБЛЕМИ ПОШИРЕННЯ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКАХ

Л.В. Страшинська, канд. екон. наук
В.Г. Цишевський, канд. екон. наук
Національний університет харчових технологій

Вступ України до Світової організації торгівлі призведе до різноспрямованих позитивних та негативних наслідків, що жваво обговорювалось і продовжує обговорюватись у сучасній економічній літературі. Серед негативних наслідків вступу до СОТ стане значне поширення на вітчизняних продовольчих ринках генетично модифікованої продукції (ГМП), що створена на основі рекомбінації молекули ДНК і дозволяє отримувати продукцію із заданими властивостями (підвищення врожайності, стійкість до бур'янів, наявність бажаних корисних речовин, прискорення вегетації і термінів дозрівання тощо).

Провідною країною щодо створення ГМП є США, які на початку наукових розробок через надійний патентний захист всіляко запобігали розповсюдженню ГМП у світі, проте з часом така продукція набула значного поширення.

Економічний ефект від використання генетично модифікованих організмів з 1996 по 2006 роки склав \$5,6 млрд., а сумарний ефект - \$27 млрд. (у тому числі \$13 млрд. – для країн, що розвиваються). На теперішній час у світі існує декілька десятків ліній сільськогосподарських ГМ-культур, зокрема по 32 – кукурудзи та ріпаку, 24 – картоплі, 11 – сої, 9 – бавовни, 8 – томатів, 5 – рису, по 3 – цукрових буряків та пшениці, по 2 – дині, папайї та кабачків і по 1 – цикорію, льону і люцерни.

У 2006 р. ГМ-культури вирощували у 22 країнах світу, половина з яких – промислово розвинені, інша – ті, що розвиваються. Загальна площа під ГМ-культурами в світі у 2006 р. порівняно з 2005 р. збільшилась на 12 млн. га (або 13 %) і становить 102 млн. га. В абсолютних величинах у 2006 р. найбільш значне розширення площ під ГМ-культурами спостерігалось у США (4 млн. га), Індії (2,5 млн. га), Бразилії (2,1 млн. га) та Аргентині і ПАР (по 0,9 млн. га у кожній країні). В основному в світі вирощується генетично модифікована соя – 58,6 млн. га (57 %

усіх площ, зайнятих під ГМ-культури), кукурудза – 25,2 млн. га (25 %), бавовна – 13,4 млн. га (13 %) і ріпак - 4,8 млн. га (5 %).

Зазначимо, що на теперішній час всі основні наукові дослідження щодо наслідків вживання ГМП для здоров'я людей ведуться переважно за рахунок фінансування провідних компаній, які здійснюють їх виробництво: "Монсанто" (США), "Байер" (Німеччина)", "Сінгента" (Швейцарія) та ін. Тому стає зрозумілою їх повна зацікавленість у результатах досліджень, які свідчать про повну безпечність ГМП. Проте більшість незалежних експертів наголошують, що збільшення різного роду захворювань (розлади шлунково-кишкового тракту, стійкість до антибіотиків, імовірність канцерогенних та мутагенних ефектів) є наслідком вживання саме ГМП.

Через неоднозначність наукових висновків впливу ГМП, у Європі до недавнього часу був об'явлений шестирічний мораторій на ввезення і споживання ГМП, проте у 2004 р. Європа під тиском США змушена була відкрити власні ринки, чітко обмежуючи максимальний рівень генетично модифікованих організмів у харчових продуктах (0,9 %).

В Україні компанія "Монсанто" активно пропагувала вирощування на дослідних полях власної трансгенної картоплі, стійкої до колорадського жука, проте в умовах європейського протистояння, даний проект був згорнутий. Не дивлячись на це, як показали дослідження, проведені "Укрметротестстандартом", за результатами 2006 р. майже половина всієї засіяної сої та кукурудзи в Україні була генетично модифікованою при чинній забороні на ввезення на внутрішній ринок насіннєвого матеріалу.

Слід зазначити, що в Україні повністю відсутня нормативно-правова база щодо ввезення та реалізації ГМП, а також визначення вмісту ГМО в харчових продуктах, яку слід терміново створити. Потребує також вирішення проблема розширення мережі спеціальних лабораторій, які здійснюють дослідження щодо наявності генетично модифікованих організмів у харчових продуктах, а також запровадження обов'язкового маркування ГМП, яке було введене з 31 листопада 2007 р. і до теперішнього часу є лише декларативним.